

Ivan Antunović, *Otajstvo Kristove Crkve. U svjetlu Objave, Predaje i crkvenog učenja*, FTIDI, Biblioteka Teologija, knjiga 7, Zagreb, 2009, 257 str.

1.1. Crkva nekad i sad

Otajstvo Kristove Crkve priručnik je iz ekleziologije za sveučilišne potrebe. Na 250 stranica prikazuje se nastanak i razvoj ekleziološke misli. Recepcija se knjige može zadržati na njoj kao na preglednom, informativnom, stručnom štivu za profesorske i studentske, dakle akademske potrebe. Može se uzeti i kao poticaj za vlastito vjerničko produbljivanje pripadnosti Crkvi svakomu tko je kadar put razumijevanja prihvatiti ne kao redukciju života nego kao sastavni njegov dio i jedan od uvjeta. Dok akademski pristup svodi knjigu isključivo na njezinu iskoristivost, praktičnost, doslovnost, koje su unaprijed determinirane, vlastiti pristup knjizi dopušta da bude i sve ono što čitatelj od nje prima kao poticaj i inspiraciju, što istodobno predstavlja rast knjige kroz čitatelja i rast čitatelja posredstvom knjige.

Prva bitna vododjelnica u ekleziološkoj misli je ona kojom se razlučuje ono što je o Crkvi objavljeno i što se za Crkvu dogodilo prije njezina postanka od onoga što je o njoj domišljeno kroz dvije tisuće godina povijesti njezina postojanja i mišljenja.

Najprije je to ona misao o Crkvi koja prethodi Crkvi kao povijesnoj činjenici. To je nagovještaj Crkve, njezina priprema, utemeljenje i ostvarenje. Crkva je u Božjem naumu od samoga početka, konstitutivna je za sam čin stvaranja. Bog stvara čovjeka s ciljem da bude zajedno s Bogom. Kako mi to znamo? Kako znamo da je zajedništvo, da je Crkva, ono što je Bog htio s čovjekom? Tako što smo ispali iz toga zajedništva. Gubitak zajedništva, procjep u zajedništvu preduvjet je njegovoj spoznaji, a spoznaja o zajedništvu je u isto vrijeme znak njegova gubitka i znak potrebe za

njim. A onda je tu i cjelokupna starozavjetna povijest koja protječe u znaku odgoja za zajedništvo. Bog odgaja čovjeka za zajedništvo. Bog s čovjekom sklapa savez, u više navrata. No sve ostaje samo na pokušajima. Pravo zajedništvo čovjeka s Bogom je ostvareno tek u Isusu Kristu. Tek je Isus Krist, svojim životom, smrću i uskrsnućem, omogućio da čovjek može ponovno biti zajedno s Bogom. To je zasnivanje same mogućnosti Crkve.

Ubrzo se javlja prostor crkvenoga samopromišljanja. Crkva promišlja o sebi. Time se stupa na drugu stranu vododjelnice. Crkva je ono što je Bog htio s čovjekom, ono što je nagoviješteno kroz starozavjetne slike i događaje, što je utemeljeno na riječima i djelima Isusa Krista, a ostvareno Isusovom mukom i smrću na križu. No Crkva za čovjeka postaje problem tek onda kada pokušava shvatiti sebe kao onoga koji čini Crkvu. Tada on poseže za svim raspoloživim: za Božjom objavom, za starozavjetnom i novozavjetnom poviješću, događajima i slikama kako bi uopće mogao biti Crkva, kako bi mogao graditi Crkvu.

Odnos između crkvenoga samorazumijevanja i samoga crkvenog života ostvaruje se u trajnoj i nedokidivoj napetosti. Povijest Crkve protječe u znaku nastojanja da Crkva bude vjerna svome identitetu, ali i u znaku njezine potrage za vlastitim identitetom. Ishod toga je određeni život Crkve i određena samospoznaja Crkve. I tako nastaju mnoge teorije o Crkvi, mnoge metode za govor o njoj, nastaje ekleziologija kao prostor izričitoga promišljanja Crkve, javljaju se mnogi ekleziolozi kao oni koji nastoje proširivati i obogaćivati spoznaju Crkve o Crkvi.

Ako je Crkva mjera za samu sebe i vrelo vlastite samospoznaje, onda svako njezino mišljenje zapada u samosvrhovitost. Čemu spoznavati, govoriti i razlagati Crkvu ako ona već jest Crkva?!

Ekleziologija kao teološka disciplina velikim dijelom postaje larpurlartistička. To je svojevrsno nadimanje i nadmetanje različitih metoda, teorija, teoretičara... Koliko je dakle od onoga što Crkva razumije o sebi kroz različite metode (fenomenološku, personalističku...) i izvore (Sv. pismo, crkveni oci, teološka umovanja, liturgija, crkveno naučiteljstvo) zašlo izvan onoga što Crkva jest i živi, a to znači u dimenziju samosvrhovitosti?! Samo jedan primjer: ono za što je Bog izabrao izraelski narod (posredovanje spasenja svemu čovječanstvu) rastvara granicu toga naroda u jedan novi narod, čime se ekleziološki potencijal te metafore nadilazi i rastvara u njezinu interpretaciju, a sama metafora u svojoj konkretnoj i izričitoj formulaciji postaje prevladana i suvišna.

Ako, s druge strane, Crkva nije Crkva, onda je vrijednost njezina samopromišljanja razvodnjena u onom smjeru koji završava s onima koji potražuju pravo imperativno govoriti o Crkvi i tako je vrjednovati, iako uopće nisu niti žele biti Crkva, ne žele je graditi. Već sama potreba Crkve da bude u svom životu vođena samorazumijevanjem znak je njezine nesumjerljivosti Božjem spasenju koje bi se u njoj trebalo događati. Tako je ekleziologija kao samopromišljanje Crkve istodobno raskrinkana i kao nastojanje da Crkva bude autentična i kao znak da to još nije.

Odnos Crkve koja sebe nastoji živjeti i Crkve koja sebe nastoji razumjeti odvija se u uzajamno ocrtanim granicama. Crkva sebe nastoji razumjeti kroz različite modele i metode, ali granica toga razumijevanja povučena je samim njezinim životom — i to onim dijelom koji se odvija spontano, intuitivno, bez ikakve izričite nužne povezanosti s razumijevanjem Crkve. U slučajevima kada bi od strane razumijevanja došli modeli nespojivi sa životom Crkve, vrlo brzo bi bili

detektirani i odbačeni kao strano tijelo. Jednako vrijedi i obrnuto. Kada bi život Crkve krenuo stazom protivnom onome što Crkva o sebi može razumjeti, on bi »ispao« iz samoga sebe kao crkvenoga života. Dakako da ovo ne treba shvatiti na isključiv način, kao da bi se ikada Crkva kao život i Crkva kao razumijevanje mogli u cijelosti isključivati. Riječ je o uzajamnom usputnom nadziranju u pojedinačnim očitovanjima, čime se ne prestaju ocrtavati granice Crkve, granice njezina identiteta.

Gledano povijesno, identitet Crkve isti je u svim povijesnim razdobljima. U tom smislu postoji kontinuitet između starozavjetne Crkve kao nagovještaja, njezina novozavjetna ostvarenja i njezina dvijetisućljetna rasta u svijetu. Upravo u ime crkvenoga identiteta i kontinuiteta svaki ekleziološki model je izazvan to potvrđivati, što ujedno znači relativnost svakoga od njih. Ono najviše što svaki model može učiniti sa sobom i za sebe, za ekleziologiju, dakle za Crkvu, jest da se trudi sebe učiniti neizostavnim, a ne isključivim. Svaki model koji bi htio biti cjelovit i samodostatan samim time bi sebe isključio iz cjelovite slike o Crkvi, jer bi isključivao druge modele koji su neizostavni dio te slike. To je način kako se čuva kontinuitet i identitet Crkve od starozavjetnih vremena pa sve do danas, ali i način kako se oni razrastaju.

Antunović nam je ovdje prikazao ekleziologiju u njezinu nastanku i povijesnim očitovanjima. Na koncu nam nagoviješta i drugu knjigu koja će biti sustavna ekleziologija, čime će se produbiti teme koje su dotaknute u ovoj knjizi, kako bi tako te dva djela zajedno činila jednu, u većoj mjeri, cjelovitu sliku o Crkvi.

Vlado Vlačić